

1-DEMOKRASİ VE CUMHURİYETİN TEMEL NİTELİKLERİ

- Millî Mücadele'nin ardından ülkemizde Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde köklü yenilikler yapılmıştır.
- Bu yeniliklerden biri de cumhuriyetin ilan edilmesidir. Cumhuriyetin ilanı, demokrasi açısından tarihimizdeki önemli kararlardan biridir.
- Bu nedenle Cumhuriyet Bayramı, resmî bayramlarımız arasında yerini almıştır.
- Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletinin modern ve demokratik bir yönetim şekline sahip olmasını istemiştir.
- Bu amaçla birtakım yeniliklere öncülük etmiştir.
  - ❖ **Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması** (23 Nisan 1920),
  - ❖ **saltanatın kaldırılması** (1 Kasım 1922),
  - ❖ **Cumhuriyetin ilan edilmesi** (29 Ekim 1923),
  - ❖ 1930'lu yılların başlarında **kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi** alınmıştır.
- Böylelikle devlet yönetiminde **kadın erkek eşitliği sağlanarak** Türk kadını birçok ülkedeki kadınlardan önce seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir.
- **Cumhuriyetin ilanıyla birlikte devlet başkanı olan cumhurbaşkanı** seçimle iş başına geçmiştir.
- İlk cumhurbaşkanımız **Mustafa Kemal Atatürk** olmuştur.

Demokrasi, halk yönetimi veya halkın devlet yönetiminde söz sahibi olması olarak ifade edilebilir.

- Ancak demokrasiyi sadece devlet yönetimi ile ilişkilendirmemiz çok doğru olmayacaktır.
- Çünkü demokrasiye hayatımızın her alanında rastlayabiliriz
  - ❖ Evde kararlar alınırken aile fertlerinin fikrinin alınması,
  - ❖ sınıf başkanı seçimlerinde sınıftaki öğrencilerin oy kullanması hayatımızdaki demokrasi uygulamalarına örnektir.
  - ❖ Yine yerel yöneticilerin halkın oylarıyla belirlenmesi,
  - ❖ halkın isteklerini dilekçe vererek yöneticilere iletmesi

şehrinizde karşılaşılabileceğiniz demokratik uygulamalar arasındadır.

Demokrasinin Temel İlkeleri

- ✓ **Özgürlük:** Demokratik devletlerde insanlar başkalarına zarar vermeden istediğini yapabilmesi, **hak ve özgürlüklerini** kullanabilmesidir.
  - ✓ **Eşitlik:** Tüm vatandaşlar yasalar önünde eşit haklara sahip olmasıdır.
  - ✓ **Millî egemenlik:** Devleti yönetme gücünün millete ait olmasına **milli egemenlik** denir. Halk bu gücü **seçme ve seçilme** **hakkından** faydalanarak kullanmaktadır.
  - ✓ **Seçme ve seçilme hakkı:** Halkın yöneticilerinin seçmek için seçimlerin yapılması oy kullanması ve aynı zamanda aday olabilmesi hakkıdır.
  - ✓ **Çoğulculuk:** Niteliğine göre ülke genelinde yapılan seçimlerde ya da yerel seçimlerde birden fazla parti ya da kişi yönetime aday olabilmesi ve seçimlerin sonucu ne olursa olsun farklı fikirlere saygı gösterilmesidir.
  - ✓ **Katılım:** Niteliğine uygun şekilde seçimlerde oy kullanarak, istek ve şikâyetleri için dilekçe vererek ya da sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılarak yönetimde söz sahibi olabilmesidir.
  - ✓ **Hukukun üstünlüğü:** Herkesin yasalara ve bağımsız mahkemelerin verdiği kararlara uymasındır.
- Demokrasi kavramı ilk kez **Antik Yunan**'da ortaya çıkmıştır.

Demokrasi: "Demos" (Halk) + "Kratos" (Güç) kelimelerinin birleşimidir. Yani **"Halkın Gücü"** demektir.

Cumhuriyet: "Cumhur" kelimesi **"Halk, büyük kalabalık"** anlamına gelir. Cumhuriyet, gücünü halktan alan ve yönetme yetkisinin halkta olduğu yönetim biçimidir.

Cumhuriyet, egemenliğin millete ait olduğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir.

- ❖ Cumhuriyeti korumak ve yaşatmak başta yeni nesiller olmak üzere her Türk vatandaşının görevidir.

2.ETKİN VATANDAŞIN ÖZELLİKLERİ

Etkin Vatandaş: Haklarını bilen, sorumluluklarını yerine getiren kişiye **etkin vatandaş** denir.

Vatandaşlık: dünyaya gelinen ülkeyi ve kişilerin hangi devlet veya millete bağlı olduklarını ifade eden kimlik olarak tanımlanmaktadır.

Vatandaşlık okuryazarlığı: hak arama özgürlüklerini ve haklarını kullanabilme yeterliliklerini ifade eder.

- Vatandaşlık okuryazarlığı; vatandaşların topluma uyum sağlamalarını, bu konuda edindikleri bilgi ve becerileri günlük hayatlarına yansıtmasını, karar alma süreçlerine dâhil olabilmelerini sağlar.
- Vatandaşlık okuryazarlığına sahip birey; toplumsal sorunlara duyarlı, siyasi ve hukuki konularda kendi yaşamını devam ettirebilecek kadar yeterli bilgiye sahip ve bu bilgiyi davranışlarla destekleyebilme becerisi bulunan kimsedir.

Etkin Vatandaşın Özellikleri

- Yaşadığı toplumun daha yaşanabilir olması adına sorumlulukları olduğunun bilincindedir.
- Haklarını bilir, başkalarının haklarına saygı duyar.
- Haklarını korumak için başvuracağı kişi ve kurumları bilir.
- Yaşadığı sorunları hak ve sorumlulukları çerçevesinde çözmeye çalışır.
- Yaptığı işi elinden gelen en iyi şekilde yapmaya gayret eder.

- Toplumsal sorunların çözümünde yetkili kişi ve kurumlarla iş birliği yapmaya özen gösterir.
- Çevre ve ülkesine karşı kendini sorumlu kabul eder. Bireysel ve toplumsal farklılıklara saygı duyar.

3.TEMEL HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

- Çocuklar yeterli **beslenme, barınma, eğlenme, dinlenme** ve **sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkına** sahiptir.
- Fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan özel gereksinimli çocuğa kendi durumunun gerektirdiği özel tedavi, eğitim ve bakım sağlanır.
- Çocuğun uygun bir yaş sınırına ulaşmadan önce çalışmasına izin verilemez.
- Hiçbir çocuk sağlığına ve eğitimine zarar verecek, zihinsel veya ahlaki gelişimine engel olacak bir bedensel işte çalıştırılmaz.
- Toplum hâlinde yaşamak bir düzen gerektirir. Düzenin sağlanması ve sürdürülmesi, kurallar çerçevesinde kişilere sorumluluklar yükler.
- Yani toplum hâlinde yaşadığımız için başına buyruk hareket edemeyiz.
- Haklarımızı kullanırken başkalarının haklarını dikkate almamanın veya sorumluluklarımızı yerine getirmemenin hem kendi hayatımızı hem de başkalarının hayatını nasıl etkileyeceğine yönelik bilince sahip olmamız gerekir.

Hak: bir özgürlüğün sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkilidir.

- ✓ Temel insan hak ve sorumlulukları, doğuştan sahip olduğumuz haklardır.
- ✓ Haklarımızdan vazgeçemeyiz ve haklarımızı devredemeyiz.

Özgürlük: Her türlü dış etkiden bağımsız olarak, kişinin kendi iradesi ve düşüncesine dayanarak karar vermesi durumuna da **özgürlük** denir.

- ✓ Yerleşme ve seyahat hürriyeti
- ✓ Haberleşme hürriyeti
- ✓ Düşünce ve kanaat hürriyeti gibi.

Sorumluluk ise kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirmesi gereken yükümlülüklerini zamanında gerçekleştirmesidir.

- **Temel insan hak ve sorumlulukları anayasa ile güvence altına alınmıştır.**
- **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 12. maddesinde**
- ❖ "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel

hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını ihtiva eder." olarak ifade edilmiştir.

- Temel insan hak ve özgürlükleri, anayasa ve yasalarda güvence altına alınmıştır. Bu yönüyle temel insan hak ve özgürlükleri korunmasında en etkili güç devlettir.
- Temel insan hak ve özgürlüklerinin devlet tarafından anayasa ile koruma altına alındığı toplumlarda bireyler kendini daha güvende hisseder.
- Hak ve özgürlüklerimizin ihlali ile ilgili bir sorunla karşılaştığımızda demokratik haklarımızı kullanıp, gerekli kurumlara başvurarak veya görevli kişilerle iletişime geçerek sorunların üstesinden gelebiliriz

BAŞLICA TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLERİMİZ

- ✓ **Kişi Güvenliği ve Hürriyeti Hakkı**
- ✓ **Yaşama Hakkı**
- ✓ **Sağlık Hakkı**
- ✓ **Eğitim Hakkı**
- ✓ **Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü**
- ✓ **Düşünce ve İfade Özgürlüğü**
- ✓ **Özel Hayatın Gizliliği**
- ✓ **Haberleşme Hürriyeti**
- ✓ **Beslenme ve Barınma Hakkı**
- ✓ **Eğlenme Hakkı**
- ✓ **Dinlenme Hakkı**
- **Temel hak ve özgürlüklerimiz, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeydeki çeşitli belgelerle güvence altına alınmıştır. Söz konusu belgeler şunlardır:**
  - ✓ **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi**
  - ✓ **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme**
  - ✓ **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**

T.C Anayasasında Bazı Temel Haklarımız

T.C. Anayasası Madde 23"Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir."

Madde 17: Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Madde 20: Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Madde 23: Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Madde 25: Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

Madde 42: Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

4.SORUNLARIMIZIN ÇÖZÜMÜNDE KURUMLAR

Sorun Çözme Adımları

1. **Adım:** Sorun belirleme
2. **Adım:** Sorun hakkında bilgi toplama
3. **Adım:** Toplanan bilgilerden yola çıkarak sorunu inceleme
4. **Adım:** İncelemelerden hareketle çözüm yolları geliştirme
5. **Adım:** En uygun çözüm yoluna karar verme
6. **Adım:** Karar verilen çözüm yolunu uygulama

- Bireylerin ve toplumun **eğitim, sağlık, temizlik, güvenlik, ulaşım, barınma** gibi birtakım ihtiyaçları bulunmaktadır.
- Bu ihtiyaçların bir kısmını **muhtarlık, belediye, kaymakamlık** gibi kurumlar karşılamakla yükümlüdür.
- Bir kısmını da gönüllü olarak yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleri yürüten **STK'ler (sivil toplum kuruluşları)** karşılamaktadır.
- Bu kurum ve kuruluşlar, aynı zamanda bireylerin ve toplumun sorunlarını çözme sorumluluğunu da taşır.
- Örneğin okul yoluna güvenlik için tabelalar konması, mahallenin güzelleştirilmesi, ihtiyaç sahiplerine yardım edilmesi, sokak hayvanlarına barınak yapılması gibi durumlarda çeşitli kurum ve kuruluşlardan yardım alabiliriz.
- Aynı zamanda sorumlu bir vatandaş olarak, bu kurum ve kuruluşlara destek olup toplumsal yardımlaşma ve dayanışmaya katkıda bulunabiliriz.

Halk tarafından seçilen **muhtar**, köy veya mahallenin yönetiminden sorumludur.

Muhtarın görevlerinden bazıları şunlardır:

- ✓ Mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla mahallenin ortak ihtiyaçlarını belirleme ve ilgili kurumlara iletme
- ✓ Mahalleye yeni taşınanlar ve okula başlaması gereken çocukların takibini yapma
- ✓ Kimlik belgesinin kaybı, doğum, ölüm gibi durumlarda gerekli belgeleri hazırlama

- **Belediye**, il veya ilçelerin çeşitli ihtiyaç ve sorunlarıyla ilgilenen kurumdur.
- Belediyelerin başında halk tarafından seçilen belediye başkanı bulunmaktadır.

Belediyenin görev ve sorumluluk alanlarından bazıları şunlardır:

- ✓ Su ve doğal gaz dağıtımı, yol çalışmaları Kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri Yolların temizlenmesi,
- ✓ çöplerin toplanması
- ✓ Halk sağlığı ve itfaiye hizmetleri
- ✓ Toplu ulaşım hizmetleri
- ✓ Kültür ve sanat faaliyetleri
- İlçenin yönetiminden sorumlu ve ilçedeki en yetkili kurum **kaymakamlıktır.**
- **Kaymakam**, cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilir.

Kaymakamın görevlerinden bazıları şunlardır:

- ✓ İlçedeki devlet dairelerini, eğitim ve sağlık kurumlarını denetleme
- ✓ Bakanlıklar ile iş birliği sağlayıp ilçedeki halkın ihtiyaçlarını giderme
- ✓ İlçedeki halkın can ve mal güvenliğini sağlamak için kolluk kuvvetlerine emir verme İlçenin gelişip kalkınmasını sağlama
- **Muhtarlık, belediye ve kaymakamlıklara telefon ile ulaşmamız mümkündür.**
- Ayrıca belediye hizmetlerine **"ALO 153"** hattından da ulaşılabilmeye

- Bireysel ve toplumsal ihtiyaçların karşılanması ve sorunların çözülmesinde bizlere birtakım sorumluluklar düşmektedir.
- Aşağıda verilen yöntemlerle sorunların çözülmesine ve ihtiyaçların karşılanmasına katkıda bulunabiliriz.

CİMER(Cumhurbaşkanı İletişim Merkezi)

CİMER'e (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi)

- ✓ "ALO 150" hattından, genel ağ üzerinden,
- ✓ posta yoluyla veya
- ✓ şahsen başvuru yapabiliriz.

Kamu Denetçiliği Kurumu

- ✓ Yaşadığımız sorunları ifade edip sorunlarımızı çözmek ve haklarımızı arayabilmek için kolayca başvuru yapabileceğimiz kuruluşlardan biri de "**Kamu Denetçiliği Kurumu**"dur.
- ✓ Sorunlarınızın çözümü için KDK Çocuk (kdkcocuk.gov.tr) genel ağ sayfasını ziyaret etmeniz yeterli olacaktır.
- ✓ Kamu Denetçiliği Kurumu başvuru yapılan sorunu inceler, araştırır ve gerekirse sorunun çözümü için ilgili kurum idaresine önerilerde bulunarak sorunun çözümünü sağlar.

❖ **Sivil toplum kuruluşları**, toplum ihtiyaçlarının karşılanmasında ve sorunların çözülmesinde resmî kurum ve kuruluşlara destek olan kuruluşlardır.

- ✓ Bu kuruluşlar, gönüllülük anlayışına göre faaliyet gösterir.
- ✓ Biz de sivil toplum kuruluşlarına üye olarak ve faaliyetlerine destek vererek toplumsal dayanışmaya katkıda bulunabiliriz.

Bazı Sivil Toplum Kuruluşları

1992'de kurulan vakıf; topraklarımızı tehdit eden erozyon ve çölleşme ile mücadele, toprağa sahip çıkma, ağaçlandırma yapma, doğal varlıkları koruma gibi amaçlarla faaliyetler yürüten bir sivil toplum kuruluşudur.

1975'te kurulan vakıf; kalp hastalıkları konusunda halkı bilinçlendirme, erken teşhis ve tedaviye yönelik farkındalık oluşturma çalışmaları yürütmektedir.

Yoksul halkın eğitim öğretimine destek olmak amacıyla 1863'te kurulmuştur. Eğitim alanındaki ilk sivil toplum kuruluşlarımızdandır. Annesi ve babası ya da annesi veya babasından biri hayatta olmayan, maddi durumu yetersiz öğrencilere burs ve yatılı okul imkânı sunmaktadır.